

ПРАВОВЪРЊЕ ИЛИ ЗЛОВЪРЊЕ?

Законоправило Светога Саве, најзначајнија књига свеукупне српске традиције, камен темељац аутокефалности Српске православне цркве из 1219. године, приређивачко, дијелом и преводилачко, дјело равноапостолног, како га назива краљ Милутин (Сол. Сп. 90), равнопрѣстолног апостолам, како га назива цар Душан (Сол. Сп. 143, 155), светитеља Саве, имала је у правном животу некадашње Србије ауторитет *juris divini*, ауторитет Светога писма.¹

Има ли га данас?

Знаменити и за српску културу презаслужни руски канониста С. Троицки у својој фундаменталној студији *Како треба издати светосавску Крмчију (Номоканон са тумачењима)* (1952) истаћи ће да је светосавски номоканон најзначајније правно дјело не само српске него и цијеле словенске правне литературе, како по своме садржају и обиму², тако и по практичном значају.

А његово практиковање данас?

Свети и божјествени законикъ називају Морачки препис његови хѣтитори рачи вонвода и равниа и кнез воукое с православьными хрисьтиани горне и донје плане, док преосвећене владике XIV стољећа – рашки Григорије II и будимљски Теофил, светосавску Крмчију виде као божјественое писаніе, богодѣхновенныіе снѣ книги.

Сматрају ли Савино законоправило данашњи српски епископи Божанственим и живим кормилом Српске православне цркве или музејским антиквитетом?

Међу бројним благословима које је равноапостолни Немањић оставио српском роду, у епоси у којој је и пословна кореспонденција на цјелини српских простора језички

¹ Троицки 1952: 14. Савином кодификацијом Србија већ на почетку XIII вијека добија кодекс чврстог правног поретка и постаје правна држава (Богдановић 1979: 97, 98).

² Овом јединственом кодификацијом Сава је објединио текстове из пера светитеља: Свети апостол Петар (?–67) и Павле (?–65); Григорије Чудотворац, епископ Нове Кесарије (213–270); Свети Григорије Богослов (330–390); Свети Василије Велики (330–378); Свети Јован Златоуст (350–407); Свети Тарасије архиепископ Константинограда (патријарх од 784. до 806); Свети Атанасије Велики (295–373); Свети Григорије Ниски (335–395); Свети Епифаније, архиепископ кипарски (од 310/15–403); Петар, свештенотученик и архиепископ александријски (?–311); Свети Никифор, архиепископ Константинограда (?–828);

монаха, презвитера, епископа, архиепископа, митрополита, патријарха: Епископ Амфилохије Иконијски (340 – око 395, а свакако прије 400); Диодор Тарсијски (почетак 4. в. 391–394); Дионисије, архиепископ александријски (195–265); Тимотеј, архиепископ александријски (?–385); Теофил, архиепископ александријски (?–412), патријарх од 385. године; Кирил, архиепископ александријски (375–444); Евлогије Александријски (епископ од 579. до 608. г.); Михаил, синђел јерусалимски (?–845); ГенADIје, архиепископ Константинограда (?–471); Никола, патријарх Константинограда (патријарх од 1084. до 1111. г.); Митрополит ираклијски Никита (крајем XI, поч. XII ст);

царева: цар Јустинијан (владар Византијске империје од 527. до 565. г.), Константин Порфирогенит (владар Византијске империје од 912. до 959. г.); цар АлексIје Комнин (владар Византијске империје од 1081. до 1118. г.). Овој хронолошкој локализацији текстова појединачних писатеља од којих је образовано Законоправило треба додати и хронолошки оквир светих васељенских и помјесних Сабора, а то је период од од Првог Васељенског у Никеји 325. године до 10. помјесног Великог сабора у Св. Софији 880. године.

отпочињала инвокацијом, тј. светотројичном формулом: *У име Отца и Сина и Светаго Духа*, налази се и онај у литератури често цитирани дио о тзв. симфонији Цркве и државе. „Већи од других дарова Божјих који су међу људима, дарованих од Вишњег човјекољубља, јесу свештенство и царско достојанство. Један служи божанском, други влада и брине се о људском, од једног и истог Почетка обоје исходе и украшавају живот човјечји. Јер, ништа тако не потпомаже царева као поштовање од свештеника, јер се и за њих саме увијек Богу моле. Ако они буду сасвим непорочни, и буду имали смјелост пред Господом, цареви ће право и како доликује почети уређивати предане им градове и оне који су под њима. Настаће неко благо сагласје које добро дарује животу људском.

Ово ће бити, вјерујем, ако се сачува држање свештених правила која нам предаше Апостоли, ти праведно хваљени и поштовани очевици Бога Слова, и сачуваше и исповиједаше Свети Оци“³.

Као што видимо, „непорочност“ и молитвена „смјелост пред Господом“ представљала је императив и за царева и властелу (који су у старом српском језику именовани супстантивом *благороднын*, благога рода и коријена, узвишени не само поријеклом већ јеванђељским подвигом освећене и облагорођене личности). За разлику од њих, за црквени клир (оне денотиране творбеним гнијездом -свѣт-: свѣтителъ у значењу ‘свети епископ’, свѣтителъ у значењу ‘свети свештеник’, свѣщеникъ, и бројне друге творенице којима је лексичко гнијездо -свет- у том времену изузетно богато и разгранато, јер је и поглед на свијет био богоцентричан), за српски епископат, дакле, непорочност и светост су подразумејеване, то је била тежња сваког правовјерника.

Погледајмо пажљиво кроз које је то ријечи благородни изданак светородних Немањића поставио Христа као онтолошки темељ, мјеру и критеријум истинског живота Српске православне цркве. Овај кратки оглед базираћемо на три лексичка пара: *истина / љжъ*; *законъ / безаконіе*; *правокѣрніе / зловѣрніе*. Прве двије бинарне опозиције контекстуализоване су Светим Писмом и Божанственим Јеванђељем. Задржимо се на првој, на изразу *творити истину* који једнозначно повезује старословенске рукописе Јеванђеља са закоником Српске православне цркве.

вѣсѣкъ бо дѣлаѣи зѣла. ненавидѣтъ свѣта и не приходѣтъ къ свѣтоу да не о(блн)чатъ са дѣла его ѣко зѣла сѣтъ. а творѣи истинѣ градѣтъ къ свѣтоу да аватъ са дѣла его ѣко о б(о)зѣ сѣтъ сѣдѣлаѣна⁴/ Јер сваки који чини зло мрзи свјетлост и не иде ка свјетлости, да се не разоткрију дјела његова, јер су зла. А ко истину твори, иде ка свјетлости, да се виде дјела његова јер су у Богу учињена (Јн. 3,21; 3,22), итд.

аще рече(т)мъ ообщеніе имамъ с нимъ и въ т(ь)мѣ ходимъ љжемъ и не творимъ истинны. аще же въ свѣтѣ ходимъ ѣко тѣ не(стѣ) свѣтъ ообщеніе имамъ друугы друугоу и

³ Сви примјери су преузети из фототипског издања *Сарајевског преписа Законоправила Светог Саве из XIV вијека* (прир. С. Стјепановић и јеромонах Серафим (Глигић) (2013), као и одличног превода Братства манастира Добрунска ријека *Законоправило Светог Саве. Превод Сарајевског преписа*, у коме је у потпуности вјерно пренесено значење, Слово и Дух изворника (2019), а у издању ДАБРА, Издавачке куће Митрополије дабробосанске.

⁴ Мр 323,21–26. Примјери су преузети из: *Маринское четвероевангелие съ примѣчаниями и приложениями*. Трудъ И. В. Ягича. Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1960 [1883].

кръвк нс(оу)са) х(рнсто)ва ѿчнстнтъ ны ѿ всакаго грѣха /Ако речемо да имамо заједницу с Њим а у тами ходимо, лажемо и не творимо истину. Ако ли у свјетлости ходимо као што је Он сам Свјетлост, имамо заједницу једни с другима, и Крв Исуса Христа очишћава нас од свакога гријеха/; поборникъ истинѣ рекше противе се властелець нетворецель истинни /бранитељ истине, тј. онај који се противио великашима који се не држе истине/; итд.

Као што видимо изворно значење Истине у старословенском препису Јеванђеља: егда же придегъ онъ д(оу)хъ истинъны наставитъ въ на всѣкж истинж /А када дође он, Дух Истине, увешће вас у сву истину (Јн.16,13;14,26)/ у Законоправилу је језички обогашено и надограђено у исти концепт⁵ живота.

врага истинѣ /непријатељ истине/; ѿ истинны ѿпадоше /отпадоше од истине/; ѿ жидовъ или ѿ ноје јереси обращающнх(ь) се въ разоумъ истинныи /они који се из јудејства или било које јереси познању истине обраћају/; ѿстоупити ѿ ветхыи прѣльсти и въспрнѣти истинноу /да одступе од својих старих прелести и приме истину/; оучеце злаѣ и развращающа истинноу вьстаста же на цр(ь)квь /учећи зло и кварећи истину устадоше на Цркву/, итд.

Док је с аспекта православне философије истина једна и једина, феномени лажи, преваре и обмане кроз историју људског рода задобили су мноштво појавних облика самим тим и језичких формулација: лъжь, лъгати, сълагати, лъжныи, лъжно, лъжнвь, лъжесказатели, лъженменъныи, лъжесловитъ, лъжепрписание, лъженадъписаныи; лъсть, лъстнвыи, лъстьць, лъстьно; прѣльсть, прѣльстити, прѣльщенне; клеветати, клеветникъ, оклеветание, оклеветатель, клевета; хоуанти, хоула, хоуаныи, хоуаннкъ; баснословити, баснословне, басна; соуѣтныи, соуѣмоудрын, соуѣмоудръныи; съблажнати, съблазньн, блазнити; лицѣмѣрне, лицѣмѣрь, итд.

Док је правовѣрнага вѣра као правага тј. правилна⁶, истиннага вѣра у каснијем богаћењу вокабулара старог српског језика синонимски означена и изразима православнага⁷ вѣра, благовѣрне и др, именовање феномена зловѣрна⁸, јеретичких и расколничких формација и њихових припадника, скоро да је неизбројиво⁹: невѣрне, јересь, нновѣрныи, чуж(д)ага вѣра (туђа), безаконне, ннобожне, многобожне, срацннѣскне вѣры, итд.

⁵ Појам *концепт* у термилошкоком значењу лингвокултурологије и концептологије.

⁶ Значење појмова *правага/правовѣрнага вѣра* и *правовѣрне*, калкова са грчког, исто је као и калка православне. „Грчка ријеч *ὀρθόδοξος* је сложена из двију ријечи *ὀρθως* =правилно, тачно и *δοκέω* =мислим, држим, сматрам, верујем, те отуда ријеч *ὀρθοδοξία* значи: правомислије, правовјерје, православље“ (Преп. Јустин 2003: 15).

⁸ ть гра(дъ) въ то врѣме злаѣ недоуговаше и кьвѣтнѣа и диоскора зловѣрнець /Овај град у то вријеме жестоко боловаше од Евтиховог и Диоскоровог зловјерја/;

⁹ В. О јересонимима у Законоправилу Светог Саве, *Црквене студије*, 15, 2018, 707–721.

Док је семантика ријечи законь¹⁰ сама по себи недвосмислена, номиновање разноврсних безаконих радњи, свега онога што није у сагласју са животом у Истини и Правди такође је разгранато: БЕЗАКОНОВАТИ, БЕЗАКОНЬНЫН, БЕЗАКОНЬНО, БЕЗАКОНЬНИК, БЕЗАКОННИКЪ, ПРЪБЕЗАКОНЬНЫН¹¹, ЗАКОНПРЪСТОУПЛЕННІК, ЗАКОНПРЪСТОУПНИКЪ, итд.

Рекло би се ништа ново под сунцем, безаконици су увијек постојали. Новина је у томе што су у досавременом времену називани правим именом. Нити је лаж проглашавана истином, нити је обмана (прѣльсть) остајала нераскринкана. Језик освештан вишестолетним правилним молитвословљем јасно је разграничио истинито од лажног, право од кривог, праведно од неправедног, законито од незаконитог, добро од злог, свијетло од тамног, гријех од добродетељи, рај од пакла.

Семантички прозирне творбене основе не захтијевају неки посебан методолошки апарат при анализи: *правовјерна вјера* је права, истинита вјера која води спасењу, док *зловјерје* одводи у погибелъ. *истина* и *правовѣрнѣ* су синоними као што *лъжь/лъсть* и *зловѣрнѣ* у датом контексту представљају ријечи истог значења. Језичкој слици свијета древних словенских правовјерних/православних народа стран је појам „политички коректне лексике“. Заправо, страже и журе Чувари православља да благовремено именују, да вербално артикулишу све пошасте које кваре правовјерну вјеру, предупредујући тиме прокаженост душе. Уосталом, то им је основна дужност: *БЕЗЪ ВСАКОГО ИЗВѢТА ДЛЪЖНИ СОУТЬ КЪ(НСКО)ПИ ОУЧИТИ ЛЮ(ДНЕ) СОУЩЕКЪ ПОД НИМНИ БЛ(А)ГОВѢРНЫМЪ ПОВЕЛѢНИЕМЪ И НА ПРАВОВѢРНѣ И НА Ч(НС)ТО ЖИТНѣ НАСТАВЛЯТИ* /Епископи су беспоговорно дужни да уче људе који су им потчињени благовјерним заповијестима, и да их усмјеравају на правовјерје и непорочан живот/, каже се у тумачењу 58. правила светих Апостола. У супротном да *Ѡ(ТЬ)ЛОУЧИТЪ СЕ* /нека буде одлучен/ ... да *ИЗВѢРЖЕТЪ СЕ* /нека се извргне/.

Хитају староставни Оци да одвоје жито од пљеве, сигурношћу канона да заогрну и сами себе како не би постали **издајници Божије вјере** /прѣдатеѣи Б(О)ЖИКЪ ВѢРЫ/. Осврћући се на посрнућа неприсутна у правилима претходних светих сабора, они у IX стољећу закључују да, „ствар не бјеше као сада бестидно ни широко распрострањена, већ као нека нечистоћа која, павши на земљу, у углу лежи презрена од многих; сада као дрскост нађе мјеста себи, посматра се као да ту нема ништа стидно и нечисто, будући да се тога појави мноштво“. Зато су у црквенословенском вокабулару, као и у нашој законикој књизи лекаруши која представља мјерну јединицу за утврђивање растојања народа од Бога, ријечи *запрѣщеннѣ*, *Ѡ(ТЬ)ЛОУЧЕННѣ* и др, неопходни и подразумијевани инструменти за утврђење здраве вјере /ЗДРАВѢН ВѢРѢ НА ОУТВѢРЖ(Д)ЕННѣ/.

Ѡ(ТЬ)ЛОУЧЕНЪ БОУ(ДЕ)ТЬ И ИЗВѢРЖЕТЪ(Ъ) СЕ ИЛИ Ѡ(ТЬ)ВРЪЖЕНЪ БОУДЕТЬ Ѡ(ТЬ) ОБЩЕННІА ИЛИ Ѡ(ТЬ) ЦР(Ъ)КВЕ Ѡ(ТЬ)СѢЧЕТЪ(Ъ) СЕ /бити одлучен и извргнут или одбијен од општења, или одсјечен од Цркве/.

¹⁰ В. Семантичко-деривациона група законь у Законоправиљу Светог Саве и српској језичкој традицији. *Наслеђе и стварање. Свети Ђурило. Свети Сава: 869–1219–2019*, Институт за српски језик САНУ, 2019, XII, 439–465.

¹¹ *прѣбѣзаконьннн прѣлюбодѣн* /пребезакони прељубник (јеретик)/;

Саблазнитељи Цркве Христове Законом су јасно санкционисани за разнолике покушаје кварења *савршене вјере*. Јер /наслѣђе Царства Небесног примају они који се причешћују савршеном вјером /наслѣдне ц(ѣса)рствне н(е)в(е)снааго приѣмљемоу нже тѣхъ вѣроу свръшеноу причешает се/. Сваки онај који је слагао и саблазнио Цркву Божју /слава и съблазни цр(ь)квѣ б(о)жню/ подлијеже извргнућу. Извор воде живе и хљеба насуштнога брижљиво је чуван.

Живот човјека са Богом и пред Богом, као основни критеријум и мјера живота, није одражен само у именицама и глаголима. Из претходних примјера видимо да придјевска детерминација нема функцију епитета и синтаксичког украса. Црква је **Божија** и као таква јасно је одвојена од других цркава: б(о)жнихъ цр(ь)квѣхъ, б(о)жне цр(ь)к(ь)вни, б(о)жню цр(ь)квѣ; цр(ь)кв(ь) правовѣрныхъ // ѳретицьскыѣ цр(ь)кви; цр(ь)кви иноузычьныи и др.

Богомъ реченага правна сѧ налажу да недостонтъ ѳретицькомъ входити въ цр(ь)к(ь)в(ь) правовѣрныхъ /ѳретици не улазе у цркве правовјерних/ нити /подобаетъ правовѣрныи входити въ ѳретицьскыѣ цр(ь)к(ь)ви /правовјерни треба да улазе у цркве ѳретика/. Зловјерни, иновјерни, расколници су унутар зидова Божанственог православног храма могли боравити само уколико су прилазили истинитој вјери, правовјерју: ѿ(тъ) приходещныхъ ѳретиць с(вѣ)тѣи б(о)жи сворнѣи и ап(остол)сѣи цр(ь)к(ь)ви /Они од ѳретика који прилазе Светој, Божијој, Саборној и Апостолској цркви/.

Кривотворења, десемантизације, и десакрализације, не могу се примијенити на ову књигу исходницу српског идентитета, па је ваљда због тога два посљедња стољећа, и у јеку процвата многобројних научних дисциплина, била и остала на маргини научног и културолошког интересовања заједнице. Реторско је питање каква је то сила гонила зетског епископа Неофита да у Иловици, тадашњем сједишту Зетске епископије, у манастиру Светог архангела Михаила на Превлаци у Бококоторском заливу 1262. године, наложи преписивање овог законика, од науке названог Иловички препис. Или Морачког преписа (1615) насталог при храму Успења Пресвете Владичице Богородице „на реци званој Морача, која је у области херцеговачкој, у западној земљи, у пределима македонским, при преосвећеном архиепископу пећком, кир Пајсију Јањевцу, при митрополиту херцеговачком кир Логину“¹². Како је то језик претка неокрњен предаван језику потомка у стољећима у којима су „живи завидјели мртвима“ кроз Пећки (1552), Савински (1602), Милешевски (XVI в.) и друге преписе? Па и касније, и под најтежим кушњама бар годинама смрти сарајевских митрополита Мелетија Миленковића (1740) и Пајсија Лазаревића (1759) уписаним на глосама Сарајевског рукописа да се потомци кроз њихова имена повежу са прошавшим нараштајима у подвигу чувања Слова Истине и велнокѣ и ч(ь)тѣноу б(о)жне вѣры илѣ /велико и часно име Божије вјере/.

Али није реторско питање зашто данас недостаје силе да сачувамо оно што је у толиким тешким мукама сачувано?! Оно што је крвљу, сузама и знојем светитеља,

¹² Издавачи, штампари, преписивачи. Надежда Р. Синдик (пр.). Цетиње: Обод, 1996.

пјесника и хероја¹³ освештано! Можда стога што нам је истинољубиве претке руководила Божанствена Благодатна¹⁴ сила која је још више наткриљавала Ђурђа Бранковића онда када није пристао на понуђену му унију са римокатолицима, и то у стољећу у коме је пред његовим очима пропало хиљадугодишње Царство источних Ромеја, бугарска држава и српска деспотовина, стаменог српскога Деспота који се увијек клонио обраћања папи.¹⁵

Атрибуцијом *Божји* и *Божанствени* кроз тисућљетну културну историју Срба и на језичком плану одвајани су сви они и све оно што је свето и свештено од онога што свој опозитив може наћи у придјеву *скверни*, у тематским групама ријечи: *зло*, *лаж* и *безакоње*.

Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫИЕ ВЪРЫ (божанствена вјера); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНОЕ ПИ(СА)НИЕ (Писмо); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЪН ЛНТОУР(Ь)ГНИ (литургија); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНИ О(ТЬ)ЦИ (Оци); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫЕ СЛОУЖЪБЫ (службе); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫХЪ ПОВЕЛЪНИ (заповијести); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНАГО ПРИЧЕШЕННА (Причешће); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫЕ БЛ(А)ГО(ДА)ТИ (благодати); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫХЪ Т(А)ЫНЬ (тајна); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНАГО ТЪЛА И КРЪВЕ (Тијело и Крв); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫХЪ С(ВЪ)ТЫНЬ (светиња); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЪМЪ ЈЕВАНГ(Е)ЛН (Јеванђеља); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНАА СЛОВЕСА (ријечи); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНОМОУ КР(Ь)ЩЕННЮ (крштење); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНАА МЪСТА (манастири); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫХЪ ДАРОВЪ (/причешћивати се/ Божанственим даровима); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫИ АП(ОСТО)ЛЬ (Апостол); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНААГО ОУЧЕННА (учење); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫИИ РАЗОУМЫ (мисли); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫИМЪ ПРАВЫЛОМЪ (правила); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЪН ТРЪПЕЗЪ (трпеза); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫИ ВАСНАИЕ; Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫИ ГРИГОРИИ; Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫИИ ЗАКОНЫ (закони); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫИ(Ь) КНИГАМЪ (књиге); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫИ Д(ОУ)ХЪ (Дух); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНЫЕ СЛАВЫ (слава); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНОМОУ ЖЕ СВЪТОУ ОБЛНСТАЮЩОУ Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНААГО (Божанствена свјетлост Божанствене славе); Б(О)Ж(ЬС)ТВЪНААГО

¹³ *Ми знамо судбу*

Ми знамо судбу и све што нас чека,
Но страх нам неће заледити груди!
Волови јарам трпе, а не људи –
Бог је слободу дао за човјека.

Снага је наша планинска ријека,
Њу неће нигда уставити нико!
Народ је ови умирати свикô –
У својој смрти да нађе лијека.

Ми пут свој знамо, пут Богочовјека,
И силни, као планинска ријека,
Сви ћемо поћи преко оштра кама!

Све тако даље, тамо до Голготе,
И кад нам мушке узмете животе,
Гробови наши бориће се с вама!

(Алекса Шантић)

¹⁴ А сасвим сигурно их нису руководиле *благодати* савременог живота. Веома важно питање производње секуларизата на свим језичким нивоима излази из оквира овог разматрања.

¹⁵ В. Момчило Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд: Слио – Бања Лука: Глас Српски, 1999, 9.

К(СЪТЪ)СТВА (природа); Б(О)Ж(ЪС)ТВЪННЪ ОДЕЖ(Д)Е (одежде); ТРОИЦОУ
Б(О)Ж(ЪС)ТВЪНОУЮ (Тројицу); Б(О)Ж(ЪС)ТВЪННН РАЗОУМЪ (разум); Б(О)Ж(ЪС)ТВЪНААГО
МИРА (миро); Б(О)Ж(ЪС)ТВЪНОУЮ СИЛОУ (сила); Б(О)Ж(ЪС)ТВЪННМЪ ЦР(Ъ)КВАМЪ
(црквама), итд.

У чему је тајна, боље рећи сила и снага ове ријечи? Зашто се *Божанстена* литургија разликује од небожанствене? Одговор нам казују они који су попут Аве Јустина у цјелости предавши себе Богу, стекли богопознање, они богоносци који су носили *слово божню*, боље рећи сами били ношени небеском светом силом /Н(Е)Б(ЕС)ННЪ ОНЫ С(ВЪ)ТЫЕ СЛН/, и тиме потврдили изворну семантику ријечи СВЪТНТЕЛЪ. „На Тајној Вечери казана је сва тајна Христових следбеника: откуда у њима оне *божански* моћне и свемоћне стваралачке силе: откуда им познање и поседовање *божанске* Истине, *божанског* Живота, *божанске* Љубави, *божанске* Мудрости, *божанске* Доброте, *божанске* чудотворне силе, и осталих *божанских* савршенстава¹⁶.

Уколико данас у јавном дискурсу, услед системских десемантизација, можда постоји дилема у погледу значења појединих ријечи савременог српског језика које су потврђене и у древном српском језику, лако је можемо отклонити уз помоћ ових Богом речених правила, прворазредног извора за разумијевање ћирило-методијевског наслеђа на цјелини православних простора. Древни српски језик, у свој својој лексичкој, семантичкој и синтаксичкој пуноћи, несаломиви је баштионик Истине. Творбене основе од којих су образована два стожерна богословска термина Савиног и потоњег времена: ПРАВОВЪРНЪ и ЗЛОВЪРНЪ, деривати: ЗЛОЧЪСТЪНЪ, ЗЛОВЪРНЪ, ЗЛОВЪРСТВО, ЗЛОМОУДРЫН, ЗЛОМЫСЛНН, ЗЛОЧЪСТИВН, ЗЛОВЪРНО, као што рекосмо, садрже семантички прозирне компоненте: ПРАВ- и ЗЛА-. И значење ‘правог, правилног’, и значење ‘злог, погрешног’ било је живо и чврсто инкорпорирано у лексички систем црквенословенског језика. Зашто? Зато што је стољећима било живо у црквеној, друштвеној и културној свијести православног ареала, међу њима и српског. Изгледа да управо због тог свог обиљежја семантички прозирна лексичка јединица ЗЛО и није преживјела дато вријеме и ушла у савремени терминосистем – у нововјековљу именица *православље* значењски однос супротности гради у другачијем језичком окружењу.

Да ли га уопште гради?!

Проф. др Зорица Никитовић

¹⁶ Преп. Јустин 2001: 169.